Asya Öğretim Dergisi *www.e-aji.com*
[Asian Journal of Instruction] *e-ISSN:2148-2659*
2014 – 2(1), 46-55

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

ANALYSIS OF PROSPECTIVE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING AS A PROFESSION

Mustafa KOCAARSLAN*

ÖZET: Eğitim sisteminin niteliğini artırma ve bu yolla kalkınmayı ve gelişmeyi hızlandırma tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de uzun yıllardır gündemde olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim programlarının teknolojinin hızlı ve ön görülemeyen gelişimine paralel olarak sürekli revize edilmesine rağmen sözü edilen hedefleri gerçekleştirmede yeterince etkili olamadığı sıklıkla dile getirilmektedir. Bu süreçte geçmişte olduğu gibi öğretmen yine eğitim sisteminin vazgeçilmez bir öğesi olarak ön plana çıkmakta ve önemini korumaktadır. Yapılan bu araştırmanın temel amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını incelemektir. Ayrıca cinsiyet, kayıtlı bulunulan program türü, ailede öğretmen olup olmama durumu, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmanın örneklemini 2012-2013 öğretim yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programlarında kayıtlı olan 260 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Tanel, Şengören ve Tanel (2007) tarafından geliştirilen ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı α=0.87 olan "Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açısı Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, ilişkisiz örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ölçek maddelerine verilerin yanıtlara göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun katılıyorum derecesinde ve olumlu yönde olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre, sınıf öğretmenliği programında okuyan öğretmen adaylarının ise fen bilgisi öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu bir tutuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, ailede bir öğretmenin bulunması, anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenlerinin araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkilemediği tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun mesleki gelişim açısından önemi göz önüne alındığında öğretmen yetiştiren bütün kurumların bu konuda hassas davranması ve mesleğe yönelik tutumu artırıcı yönde faaliyetlerde bulunması önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının birinci sınıftan son sınıfa kadar öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bu süreçte etkili olan faktörlerin detaylı bir biçimde ortaya çıkarılmasını sağlayan araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum, öğretmen adayları

ABSTRACT: Improving the quality of the education systems and thus, accelerating development and progress is an issue in the agenda of our country as in other countries around the World. It is often emphasized that the curriculums are not effective enough to realize the aforementioned objectives although they are continuously revised in line with the rapid and unpredictable development of technology. In this process, teachers, as they were in the past, stand out as the indispensable element of the education systems and keeps its significance. The main purpose of this study is to examine the attitudes of prospective teachers towards teaching as a profession in a newly established education faculty and to determine whether there is a difference between their attitudes and variables as gender, registered type of program, presence of the teacher in the family and parent's education level. The sample of this study which was used survey model consisted of 260 students who enrolled in programs of Classroom Teacher Education, Science Education, Social Studies Teacher, Elementary Mathematics Education and Religious Culture and Moral Education in Education Faculty of Bartin University in

** Doktora Öğrencisi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mkocaarslan@bartin.edu.tr*

the 2012-2013 academic year. In this study was used the scale of attitudes towards teaching as a profession developed by Tanel, Şengören ve Tanel (2007) and which has Cronbach Alpha reliability of α = 0.87. In the analysis of the data, Independent-Sample t Test, One-Way-Anova and Scheffe Test were used. The findings indicated that the attitudes of prospective teachers participating in this study towards teaching as a profession were in the range of "I agree" and positive. According to our findings that female prospective teachers had more positive towards teaching as a profession than male prospective teachers and also prospective teachers enrolled in Classroom Teacher Education program had more positive attitude towards teaching as a profession than prospective teachers enrolled in Science Education program. Furthermore, it was determined that variables as presence of a teacher in the family, parent's education level does not affect the attitudes of prospective teachers towards teaching as a profession. When the importance of attitude towards teaching as a profession is considered in terms of Professional development, it is highly important that all teacher training institutions should act responsibly and be engaged in activities that will improve teachers' attitude towards their profession. It is suggested that studies focusing on comparing prospective teachers' attitudes from first class to senior class and revealing the factors effective during this process should be carried out.

Key Words: The attitude towards teaching as a profession, prospective teachers

GİRİŞ

Eğitim sisteminin niteliğini artırma ve bu yolla kalkınmayı ve gelişmeyi hızlandırma tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de uzun yıllardır gündemde olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim programlarının teknolojinin hızlı ve ön görülemeyen gelişimine paralel olarak sürekli revize edilmesine rağmen sözü edilen hedefleri gerçekleştirmede yeterince etkili olamadığı sıklıkla dile getirilmektedir. Bu süreçte geçmişte olduğu gibi öğretmen yine eğitim sisteminin vazgeçilmez bir öğesi olarak ön plana çıkmakta ve önemini korumaktadır.

Eğitimde verimliliği etkileyen en önemli unsurlardan biri olan öğretmenlerin (Tanel, Şengören ve Taner, 2007) günümüzde, bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilen, sorumluluğunu üstlendiği bireylere model olabilen, kendini değişimlere uyarlayarak yenilik ve gelişmelere açık olan, çağdaş öğretim yöntem ve teknolojilerini etkili bir şekilde uygulayabilen niteliklerle sahip olması beklenmektedir (Bıçak ve Nartgün, 2009). Bu özelliklerin yanı sıra öğretmenlerin mesleklerine ilişkin olumlu yönde bir tutuma sahip olmaları, kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmeleri açısından önemli bir yere sahiptir (Pehlivan, 2008).

Thurstone (1928), tutumları karmaşık bir bütünlük içinde insanların eğilimleri, duyguları, önyargıları, önceden belirlenmiş istek ve eğilimleri, korkuları ve özel bir konudaki inançların bütünü olarak tanımlamaktadır (s.531). Allport'a (1967) göre ise tutum, deneyimler sonucu organize edilen, ilgili durum ve nesneye karşı kişinin tepkileri üzerinde yönlendirici ya da aktif etkiye sahip olan duyuşsal ve zihinsel hazır olma durumudur (s.8). Psikolojik bir süreçte değerlendirilebilecek olan tutumlar davranışa yansıyan şekliyle gözlenebilen olgulardır (Balcı, 2013, s.25). Tanımlarda da görüldüğü gibi tutumları, herhangi bir kişiye, objeye, olay ya da duruma karşı verilen olumlu ya da olumsuz duygusal tepkiler olarak değerlendirmek mümkündür (Beck, 2004, s.353).

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları ise genel olarak onların mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlı olmaları, toplumsal olarak mesleklerinin gerekli ve önemli olduğunun bilincine ulaşmaları ve dolayısıyla kendilerini sürekli geliştirmek durumunda olduklarına inanmaları ile ilgilidir (Temizkan, 2008). Öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarını şekillendiren en önemli süreçlerden biri hizmet öncesi eğitim yaşantıları sırasında oluşmaktadır. Nitekim tutumlar üzerinde yapılan bazı çalışmalarda genelde tutumların çok kolay değişen bir durum olmadığı, uzun bir süreçte aşamalı birikim sonucu oluştuğu yönündedir (Türkmen, 2007). Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğine adım atan öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin olumlu tutum ve değerler kazanmaları, olumlu algılara sahip olmaları, meslek yaşamlarındaki başarılarının belirleyicilerinden biri olarak değerlendirilebilir. (Karadağ, 2012).

Öğretmenlik mesleğini uygulayacak olan bireylerin bu mesleğin gerekliklerini daha etkili bir şekilde yerine getirebilmelerinin koşullarından biri de mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olmasıdır (Üstüner, 2006). Öğretmen adaylarının seçiminde öğretmenlik mesleğini seven ve isteyen adayların seçilmesi, nitelikli öğretmen yetiştirmenin ilk adım olarak işe koşulabilir. Bu doğrultuda, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi ve ortaya çıkan bulgular doğrultusunda bu tutumlarının geliştirilmesi yönünde gerekli adımların atılması önemli görülmelidir. (Özder, Konedralı ve Zeki, 2010)

İlgili alan yazın incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ilişkin farklı örneklem grupları üzerinde gerçekleştirilen bir çok araştırma mevcuttur (Tanrıöğren, 1997; Çapa ve Çil, 2000; Oral, 2004; Pehlivan, 2004; Erkan ve Akman, 2004; Yüksel, 2004; Semerci ve Semerci, 2004; Karahan, 2005; Şen, 2006; Aslan ve Akyol, 2006; Tanel, Şengören ve Tanel, 2007; Güdek, 2007; Çetinkaya, 2007; Sağlam, 2008, Temizkan, 2008; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2008; Ocak ve Demirdelen, 2008; ; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Üstün, Güleçen, Cüro ve Semerci, 2008; Güneyli ve Aslan, 2009; Şahin, 2010; Şahin-Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010;Özder, Konedralı ve Zeki, 2010; Murat, Ünişen ve Kanadlı, 2010; İter ve Köksalan, 2011; Pektaş ve Kamer, 2011; Karadağ, 2012)

Yapılan bu araştırmaların sonuçları incelendiğinde öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının araştırmaya göre farklılaştığı ve alanyazında ortak bir bulgunun olmadığı görülmektedir. Bu araştırmada diğer araştırmalardan farklı olarak kuruluşu yalnızca üç yıl önceye dayanan ve öğretmen yetiştirmede yeterince deneyime sahip olmayan Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ne düzeyde olduğunun ortaya konması amaçlanmış ve bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

Öğretmen adaylarının ;

1) Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ne düzeydedir?
2) Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3) Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları kayıtlı bulundukları programa göre farklılaşmakta mıdır?
4) Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ailede öğretmen olup olmama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
5) Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
6) Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genel tarama modeli (survey) kapsamında yapılmış betimsel bir araştırmadır. Tarama modelinde genellikle evren üzerinden seçilen daha küçük bir grupla çalışılarak evrendeki bireylerin eğilimleri, tutumları ve fikirleri hakkında sayısal ya da nicel açıklamalar ortaya koyulur (Creswell 2009, s.145). Fraenkel, Wallen ve Huey'a (2012) göre tarama araştırmalarının en temel amacı araştırmaya konu alan kişilerin niteliklerini betimlemektir. Bu tür çalışmaların özünde araştırmaya katılan üyelerin bir veya daha fazla değişken açısından (yaş, etnisite, din, tercihler, eğilimler, tutumlar, görüşler vb.) kendi aralarında nasıl bir dağılım gösterdiğini ortaya çıkarmak yatmaktadır (s.393)

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (convenience sampling) yaklaşımıyla seçilen 290 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi; ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen (gönüllü) bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erkuş, 2005, s.82). Öğretmen adayları 2012-2013 öğretim yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programlarına kayıtlıdır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına ilişkin bilgiler (cinsiyet ve kayıtlı bulunulan program) aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Katılan Öğretmen Adaylarının Okudukları Programa ve Cinsiyete Göre Dağılımları

		Cinsiyet		
Kayıtlı Program		**Kadın**	**Erkek**	**Toplam**
Sınıf Öğretmenliği	f	61 (23,5)	19	80
	%		(7,3)	(30,8)
Fen Bilgisi Öğretmenliği	f	49	23	72
	%	(18,8)	(8,8)	(27,7)
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	f	26	20	46
	%	(10,0)	(7,7)	(17,7)
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	f	12	12	24
	%	(4,6)	(4,6)	(9,2)

İlköğretim Matematik Öğretmenliği	f	28	10	38
	%	(10,8)	(3,8)	(14,6)
Toplam	**f**	**176**	**84**	**260**
	%	**(67,7)**	**(32,3)**	**(100)**

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Tanel, Şengören ve Tanel (2007) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açısı Tutum Ölçeği"ve yazar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"kullanılmıştır.

"Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açısı Tutum Ölçeği" tek faktor altında on yedi maddeden oluşmaktadır. Ölçek, beşli Likert tipi olarak derecelendirilmiş ve bu derecelendirme öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirtilen ifadeler için "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "karasızım", "katılmıyorum" ve "tamamen katılmıyorum" şeklindedir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı α =,87 olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan 260 öğrenciye uygulanması sonucunda ise Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı yine α =,87 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin gerekli bilgileri toplamak amacıyla hazırlanan kişisel bilgi formunda sırasıyla; kayıtlı bulunulan lisans programı, cinsiyet, ailede öğretmen olup olmama durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunu belirlemeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan "Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açısı Tutum Ölçeği", 2012-2013 öğretim yıl güz döneminde ders saatleri dışında uygun zaman ve ortamda öğrencilere uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi için SPSS 18.0 istatistiksel paket programı kullanılmıştır."Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açısı Tutum Ölçeğinin" uygulanması sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 18.0 programına aktarılırmış, olumlu cümleler "Tamamen katılıyorum" seçeneğinden "Tamamen katılmıyorum" seçeneğine doğru 5,4,3,2,1 şeklinde puanlanmış ve olumsuz cümleler de ise bunun tam tersi bir yol izlenmiş "Tamamen katılıyorum" seçeneğinden "Tamamen katılmıyorum" seçeneğine doğru 1,2,3,4,5 şeklinde puanlanmıştır.

Elde edilen veriler analiz edilirken öncelikle ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin betimsel istatistikler (aritmetik ortalama ve standart sapma) bulunmuştur. Ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler, n-1/n formülükullanılarak, 1.00-1.79 "Kesinlikle Katılmıyorum", 1.80-2.59 "Katılmıyorum", 2.60-3.39 "Kararsızım", 3.40-4.19 "Katılıyorum", 4.20-5.00 "Kesinlikle Katılıyorum" aralıkları temel alınarak yorumlanmıştır. Ölçekten elde edilen puanların aritmetik ortalamasının 5'e yaklaşması tutumun olumlu yönde olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Araştırma verilerinin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek için karşılaştırma yapılacak her bir grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmış ve verilerin tüm durumlarda normal dağıldığı görülmüştür. Analiz sonucunda elde edilen önem düzeyinin 0,05'den büyük olması, toplam tutum puanlarının normal dağıldığı şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2005, s.42; Can, 2013, s.89). Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla veriler normal dağıldığı için Bağımsız Gruplar t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında, araştırmadan elde edilen bulgular belirlenen araştırma soruları kapsamında incelenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ne düzeydedir?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının aritmetik ortalaması ve standart sapmasına ilişkin değerler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Mesleğe İlişkin Genel Tutumlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tutum Maddeleri	$\overline{X}$	**SS**
Genel Ortalama (17 mad.)	3,98	0,55

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına ait aritmetik ortalama, 3,98 ve standart sapmasının 0,55 olduğu görülmektedir. Bu değer tutum ölçeğinden alınabilecek en fazla puanın 5,00 olduğu düşünüldüğünde; adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çok yüksek olmadığı, ancak tutumlarının "katılıyorum" derecesinde (3.40-4.19 aralığında) olup olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca tutum puanlarına ilişkin standart sapma değeri dikkate alındığında öğretmen adaylarının tutum puanlarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için kullanılan t-testi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları

	Cinsiyet	***N***	$\overline{X}$	***SS***	***sd***	***t***	***p***
Tutum Puanları	**Erkek**	77	3,86	,52	233	2,34	,020*
	Kadın	158	4,04	,60			

p< ,05

Tablo 3 incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanı ortalamasının ($\overline{X}$ =3,86), kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanı ortalamasının ise ($\overline{X}$ =4,04) olduğu görülmektedir. Tabloya göre kadın öğretmen adaylarının tutum puanı ortalaması erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda erkek ve kadın öğretmen adaylarının tutum puanları ortalamaları arasında kadın öğrencilerin lehine olmak üzere anlamlı bir farklılık bulunmuştur [t(233)=2,34, p<,05]. Diğer bir ifadeyle; kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları kayıtlı bulundukları programa göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının kayıtlı bulundukları programa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının kayıtlı bulundukları program değişkenine göre ANOVA ve Scheffe-testi sonuçları

	Kayıtlı Program	**N**	$\overline{X}$	**S**	**F**	**p**	**Scheffe**
Tutum Puanı	**S.Ö**	72	4,13	,61	4,503	,002*	SÖ-FBÖ
	F.B.Ö	65	3,78	,49			
	S.B.Ö	39	4,06	,48			
	D.İ.K.A.B.Ö	22	4,10	,58			
	İ.M.Ö	37	3,88	,47			
	TOPLAM	235	3,98	,55			

p< ,05

Tablo 4'e göre öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puanlarının kayıtlı bulundukları program açısından incelendiğinde, en yüksek ortalamanın sınıf öğretmenliği programı öğrencilerine ($\overline{X}$=4,13), en düşük ortalamanın ise fen bilgisi öğretmenliği programı öğrencilerine ($\overline{X}$=3,78) ait olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının bulundukları programa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda farklılığın anlamlı olduğu bulunmuştur [$F_{(230)}$=4,503, p<,05]. Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla genellikle grup sayılarının eşit olmadığı durumlarda kullanılan Scheffe –testi sonucunda, sınıf öğretmenliği programı ile fen bilgisi öğretmenliği programı öğrencileri arasında sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin lehine olmak üzere anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, sınıf öğretmenliği programındaki öğrencilerin fen bilgisi öğretmenliği programındaki öğrencilere göre öğretmelik mesleğine yönelik daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ailede öğretmen olup olmama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ailede öğretmen olup olmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının ailede öğretmen olup olmama durumuna göre t-testi sonuçları

	Ailede Öğretmen	***N***	$\overline{X}$	***S***	***sd***	***t***	***p***
Tutum Puanları	**Evet**	67	3,97	,62	230	1,85	,850*
	Hayır	165	3,98	,52			

****p> ,05***

Tablo 5 incelendiğinde ailesinde öğretmen bulunan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanı ortalamasının ($\overline{X}$=3,97), ailesinde öğretmen bulunmayan öğretmen adaylarının tutum puanı ortalamasının ise ($\overline{X}$=3,98) olduğu bulunmuştur. Her iki grubun da tutum puanı ortalamasının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda ailesinde öğretmen bulunan ve bulunmayan öğretmen adaylarının tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur [t(230)=1,85, p>,05]. Diğer bir ifadeyle; ailede öğretmenin olma durumu, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını etkilememektedir şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA)sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre ANOVA sonuçları

	Eğitim Durumu	**N**	$\overline{X}$	**S**	**F**	**p**
Tutum Puanı	**Yok**	28	4,07	,65	,302	,912*
	İlkokul	103	4,00	,49		
	Ortaokul	43	3,97	,59		
	Lise	51	3,99	,62		
	Üniversite	29	3,89	,58		
	Lisansüstü	3	3,80	,75		
	TOPLAM	235	3,98	,55		

****p> ,05***

Tablo 6 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(229)}$=,312, p> ,05]. Diğer bir ifadeyle araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumu onların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumunu etkilememektedir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre ANOVA sonuçları

	Eğitim Durumu	**N**	$\overline{X}$	**S**	**F**	**p**
Tutum Puanı	**Yok**	28	3,93	,68	,629	,642*
	İlkokul	137	3,98	,50		
	Ortaokul	40	4,00	,51		
	Lise	22	4,11	,53		
	Üniversite	8	3,77	1,02		
	TOPLAM	235	3,98	,55		

****p> ,05***

Tablo 7 incelendiğinde anne eğitim durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(233)}$=,629, p> ,05]. Diğer bir ifadeyle araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumu onların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu etkilememektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına ait aritmetik ortalamanın 3,98 olduğu ortaya çıkmıştır. Tutum ölçeğindeki her bir maddeden alınabilecek en fazla puanın 5,00 olduğu düşünüldüğünde; adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çok yüksek olmadığı, ancak tutumlarının "katılıyorum" derecesinde (3.40-4.19 aralığında) olup olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmış ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik orta düzey ve üzerinde olumlu yönde bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur (Üstün, Erkan ve Akman, 2004; Tanel, Şengören ve Tanel, 2007; Güleçen, Cüro ve Semerci, 2008; Ocak ve Demirdelen, 2008; Özder, Konedrali ve Zeki, 2010; Şahin-Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010; Pektaş ve Kamer, 2011; Karadağ, 2012).

Araştırma sonucunda kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. İlgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkileri ele alan araştırma bulgularının tutarlı sonuçlar yansıtmadığı görülmektedir. Araştırmaların önemli bir bölümü, kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Çetinkaya, 2007; Güdek, 2007; Güneyli ve Aslan, 2009; Oral, 2004; Pehlivan, 2008; Sağlam, 2008; Şen, 2006; Temizkan, 2008; Üstüner ve diğerleri, 2009; Pektaş ve Kamer, 2011; İlter ve Köksalan, 2011). Bazı araştırmalarda ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. (Çapa ve Çil, 2000; Demirtaş ve diğerleri, 2008; Tanel, Şengören ve Tanel, 2007; Karahan, 2005; Semerci ve Semerci, 2004; Özder, Konedrali ve Zeki, 2010).

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının kayıtlı bulundukları lisans programına göre farklılaştığı ve bu farklılığın sınıf öğretmenliği programına kayıtlı öğretmen adayları ile fen bilgisi öğretmenliği programına kayıtlı öğretmen adayları arasında olduğu bulunmuştur. Sınıf öğretmenliği programına kayıtlı öğretmen adaylarının tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Konu

ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bazı çalışmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile kayıtlı bulunulan lisans programı arasında anlamlı bir farklılığın olduğu (Özder, Konedrali ve Zeki, 2010) bazılarında ise farklılığın olmadığı (Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Ocak ve Demirdelen, 2008) ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ailede öğretmen olup olmama arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum öğretmenlerin günümüzde yaşamış olduğu önemli problemlerle (ekonomik, sosyal, saygınlık vb…) açıklanabilir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç Tanel, Şengören ve Tanel'in (2007) yaptığı araştırma sonucu ile de benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile anne-baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı ortaya çıkmıştır (Güdek, 2007; Tanel, Şengören ve Tanel, 2007; Şahin, 2010). Anne ve baba eğitim durumunun öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu etkilememesi, öğretmen adaylarının mesleği tercih etme sırasında kişisel kararlar almaları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen yetiştirme sistemimiz üzerine tartışmaların devam ettiği günümüzde, öğretmenlerin nasıl yetiştirilmesi ve hangi niteliklere sahip olması gerektiği ile ilgili sorular güncelliğini korumaktadır. Son zamanlarda birçok yeni üniversitenin eğitim fakültesi açması ve öğretmen adaylarının taşıması gereken niteliklerin ciddi olarak tartışıldığı ülkemizde, kuruluşu üç yıl önceye dayanan Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının olumlu ve orta düzeyin üzerinde olması sevindirici bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Öğretmenlerin mesleğe başlamadan önceki duygu ve düşünceleri meslekteki başarılarını önemli derecede etkilediği bilinmektedir. (İnceoğlu, 2010: 18).

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun mesleki gelişim açısından önemi göz önüne alındığında öğretmen yetiştiren bütün kurumların bu konuda hassas davranması ve mesleğe yönelik tutumu artırıcı yönde faaliyetlerde bulunması önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının birinci sınıftan son sınıfa kadar öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bu süreçte etkili olan faktörlerin detaylı bir biçimde ortaya çıkarılmasını sağlayan araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Allport, G.W. (1967). Attitudes. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 1-13). New york: John Wiley & Sonc, Inc.

Aslan, D. ve Akyol, A. K. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2):* 51–60.

Balcı, A. (2013). *Okuma ve anlama eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Beck, R. C. (2004). *Motivation theories and principles* (5th. Ed). New Jearsey: Pearson Prentice Hall.

Bıçak, B. ve Nartgün, Z. (2009). Özel alan yeterlikleri ile buna dayalı bireysel ve kurumsal performans değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi. Performans Yönetimi: Bireysel Performans Yönetimi Komisyonu II. Dönem Raporu. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/raporlar.pdf (Erişim tarihi: 29.08.2013).

Büyüköztürk, Ş. (2007), *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (8. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde veri analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Creswell, John W. 2009. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (3rd ed). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Çapa Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18:* 69–73.

Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 9(15)*: 3-53.

Çetinkaya, R. (2007). *Türkçe Öğretmeni adaylarının Yeterlik algıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları.* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Demirtaş, H., Cömert, M. & Özer, N. (2008). *Öğretmen Adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile özyeterlik algıları arasındaki ilişki.* Proceeding of International Conference on Educational Science (ICES) V:1.23-25 June. Famagusta North Cyprus.

Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Seçkin Yayınevi. Ankara

Fraenkel, J., Wallen, N., & Hyun, H.H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). Boston: McGraw Hill.

Güdek, B. (2007). *Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumlarının öğrenciye ait değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güleçen, S., Cüro, S., ve Semerci, N. (2008). Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1):* 139-157.

Güneyli, A. ve Aslan, C. (2009). Evaluation of Turkish prospective teachers' attitudes towards teaching profession (Near East Universitycase). *Procedia Social and Behavioral Sciences 1:* 313–319.

İlter, İ. ve Köksalan, B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(1):* 113-128.

İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, Algı İletişim*, İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları,

Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri. *E-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Humanities, 7(2):* 44-66

Karahan, H. (2005). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinin diğer öğretmenlerle öğretmenlik tutumları açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Murat, M.,Ünişen, A. ve Kanadlı, S. (2010). Eğitim Fakültesine yeni başlayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğini algılayışları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9(33):* 226-244.

Ocak, G. ve Demirdelen, C. (2008). *Eğitim Fakültesi öğrencileri ile Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılıklı olarak incelenmesi*. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2): 151-171.

Oral, B. (2004). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi, 15:* 88–98.

Özder, H, Konedralı, G. & Zeki C.P. (2010). "Ögretmen Adaylarının Ögretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Degişkenler Açısından İncelenmesi". *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi [Educational Administration: Theory and Practice], 16 (2):* 253- 275.

Pehlivan, K. B. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve okul tutumları arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi [Eurasian Journal of Educational Research], 14:* 211-218.

Pehlivan, K. B. (2008), Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir çalışma, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2)*: 151-168.

Pektaş, M. ve Kamer, S. T. (2011). Fen Bilgisi öğretme adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 9(4):* 829-850.

Sağlam, Ç. A.(2008). Müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. 5(1):* 59-69.

Semerci, N ve Semerci, Ç.(2004). Türkiye'de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1):* 137-146.

Şahin F. S. (2010). Teacher candidates' attitudes towards teaching profession and life satisfaction levels. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 2(2010):* 5196–5201.

Şahin-Taşkın, Ç. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları: Nicel ve nitel verilere dayalı bir inceleme. *İlköğretim Online, 9(3):* 922-933.

Şen, B. (2006). Sınıf öğretmenliği adaylarının öğretmenlik tutumları ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasındaki ilişki. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tanel, R., Şengören, S.K., Tanel, Z. (2007). Fizik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(22)*: 1-9.

Tanrıöğen, A. (1997). Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3:* 55–67.

Temizkan, M. (2008). Türkçe Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 6(3):* 461-486.

Thurstone, L. L. (1928). Attitudes can be measured. *The American Journal of Sociology, 33(4):* 529-554.

Türkmen, L. (2007). The influence of elementary science teaching method courses on Turkish teachers college elementary education major students' attitudes towards science and science teaching. *Journal of Baltic Science Education, 6:* 66-77.

Üstün, E., Erkan, S., ve Akman, B. (2004). Türkiye'de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2):* 129–136.

Üstüner, M. (2006), Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 45:* 109-127.

Üstüner, M., Demirtaş, H. ve Cömert, M.(2009). The attitudes of prospective teachers towards the profession of teaching (The case of inonu, faculty of education). *Eğitim ve Bilim Dergisi (Education and Science], 34(151):* 140-155.

Yüksel, S.(2004). Tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2):* 355-379.